

محرر

و بو حست چید
۶۱ و صبه حوال
رضا الحی ربه لایم ایل

اضرفی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعو
شیمیدیلک اون بش کونده نشر اولونور

مدرجات :

۱	یوسف ضیا	« مصاحبه »	حدیث شریف
۶	عبدالحی هادی	« اجتماعی »	شرقیلیق و غربیجلیق
۱۱	محمد امین	« فلسفی »	ضمیمه سزاق دوری
۱۶	دو قنور قدری راشد	« طبی »	اسلامده نفوس و چو جوق
۲۱	مکریم فلیل	« تاریخی »	موصلا ده ساجوق والیلری
۲۶	یوسف ضیا	« فلسفی »	اسلام فیلسوفلری
۳۱	احمد قدسی	« منظومه »	نیلوفره کی طلی
۳۶	صالحی ضیا	« منظومه »	غزله کی طلی

خلاصه بزده عالم یتیشمه منسك علم نامی آئنده یا کلیش تلقیلرک یا ییلماسنك باطنی
سببی بو کونکی علمی قاو رایه بیله جک بر قابلیت ذهنیه اکتساب ایدمه مزده بولویورم
اونك ایچون علمی هضم ایدمیورز دیورم .

بزی بو هضمسزلق دورندن قورتاراجق اک مهم عامل تربیه فلسفیه اولاجقدور .
نه وقت علمله اشتغال ایدم جک بر تربیه فلسفیه اکتساب ایلکه لزوم کورورلر ، نه وقت
انتساب ایلدیکی علمك فلسفی جهتلرینه باقایلر جک ملکه یی اکتساب ایلرلرسه او زمان
عالم اولق استعدادینه صاحب اولورلر بونك ایچوندرکه فلسفه تدریساتنه اهمیت ویریورم
چونکه فلسفه درسلی بر طاقم معلومات ویرمکه قالماز ؛ ذهن ایچون بر تربیه واسطه سی
اولور ، علملری قاو رایاجق بر استعداد او یاندریر ، مسئله لری نتیجه لردن مثبت اولانلری
فرضیه لردن تفریق ایلنه جک قابلیت تولید ایدر ، ذهنی حادثاتی کوره بیله جک اونلردن
معنا چیقارایلر جک قدرتلره صاحب قیلار .

دارالفنون تاریخ فلسفه معلی
محمد امین

طبی :

اسلامده نفوس و چو جق

اسلام نسلك تربیدینی آمردر . غایت سیاسی اولان بو امرده اقتصاد دخی مندمج .
سیاسة اقتصاداً یوکسلن بر ملتکده رفاهه دوغری یول آله جنی طبیعی در . عادتاً
دینه بیایرکه اوزماز ویرلمش اولان بو امر بو کونکی تورکیانک و بیلکه ده بوتون عالم اسلامك
وضعیت حاضرده سی نظر دفته آله رق بو کونك امری وایجاباتی کی تلقی اولنه بیلیر .
حقیقه هر طرفدن هجومه معروض قالان ، بوتون قویلرک اعدامه محکوم ایتدیکی
اسلام ، عصرلردن بری باشی ازیلك اوزره چالیشیلان و اعضاسی آز چوق باغلامش ،
اسیر ایدلمش اولان اسلام ، بو کون او باغلرینی قوپارمق اوزره او یانمغه و اولیه جکنی ،
معدوم بر حاله کله جکنی سکتہ ارضه کوسترمه یه باشلادی . اوصورتله که عدمی حاضر لایانلر
اونك حق حیاتی هر طرفده تصدیقه باشلادیلر . اسلامك کنديسنه مخصوص بر مدنی ،
اولسنی بیلیمک یعنی ایجابنده حیاتی استعمار ایدم بیلیمک محصلتی و بر چوق نوه لرینک استقلال
طادیی طامش اولسی ، آفندیجه یاشامسی بیلیمسی کی خاصه لری واردر .

ایشته بو خصلتله اسلامی یکیدن حسابه قاعق مجبوریتنی دنیایه اثبات ابتدی وایتمکده دره
 لکن اسلام خصلتله باشلادیغی ایشده موفقیت نهاییه واصل اولمق ایچوندها پک چوق
 چالیشمغه مجبوردر .

چالیشمق قفا و قول عددیه مبسوطاً متناسب محصول ویریر . هر هانکی اویانیق
 برملت ، برکتله خلق فضله محصول سنی ویریرسه دنیاده کی سنی دها کوزل ایشیدیلیر ؟
 ایشته بونک ایچوندرکه تولید امر اولونمشدر . او حالده نسل درجه کفایده یتیشیورمی ؟
 واسلام نفوسی زیاده لشیورمی ؟ مسئله سنی دوشونملی .

علی العموم اسلام مملکتلرینک نفوسی استاتستیکلری جدی اوله رق معلوم اولمדיغندن
 هیئت عمومیه سی حقنده بررأی ویرمک ، بر فکر اجمالی بیله بیان ایتک قابل اولامایه جق .
 یالکنز بزم مملکتتمز ، تورک مملکتی حقنده فکر ویریه بیله جک واونی ده مع التأسف کافی
 معلومات احصایه اوزرینه دکل ، بر معتاد آنا طولیده سیاحت ایدن متفکر نیمزک ایدینه
 بیلدکاری قاعتر اوزرینه بنا ایدهرک دیه حکم که ؟ خیر ، تور کیده نفوس زیاده لشیور ،
 یالکس بلکه بر آزالور ؟ چونکه اسکیدن موجود کویلرک عددی شمدی آلامشدر ،
 یعنی بر جوق کویلر عادتاً اریمش ، اورتهدن قالمشدر . بر جوق قالابالق کویلرده شمدی
 تنها ، انسانی پک آز کوی حاله کلش بر طرزده در . دیگر طرفدن شهرلر بوکا مقابل
 اوله رق انسانلرله دولماش بالعکس اسکی نفوس عددینی آز جوق محافظه ایتکده در .

دیمک که نفوس زیاده لشیور . حالبوکه طوپراق چوق بویوک ؛ و بونی دولدورمق پک
 لازم ، چونکه کرک آسایش ، کرک تحصیل کرک اقتصادی یوکسلیتمک ایچون بواراضینک
 چالیشدیلمسی ، قوتلینک سنی دائماً یوکسک اوتدیکندن دولایی بوکتله مک سکون و صایح
 ایچنده کندیسه حرمت ایتدیردرک مسعود یاشایه بیلیمی نفوس عددینک آرتمه سینه مربوط
 بولونویور . بناء علیه بو عدم تزايد سببی آریوب چاره سنی بولمق متفکرلرک وظیفه سیدر .
اوزون زمانلرک تبعلرینه استناداً ایدیندیکم قاعتریمی سونلک ایسترم ؛ بزده چوق
 عددی کافی دوغمقده ، لکن حقیله باقیله میهرق زیان اولمقده در . او صورته که چوجفک
 مزاری بشیکنک پک یقینده در دیهن مؤلفلر بونی بالخاصه بزم مملکتتمز ایچون سونلش
 اوله لر کرکدر دیه بیلیرم . بونکده سببی آراشدریرسوق دها الیم بر نقطه یه کلیرز که اوده
 چوجنی بعضاً سور ، حتی فضله سور و سوکیمزله فنانسی حاضرلارز . بر جوقلریمزده بالعکس
 چوجفلری کافی درجه ده سومه سنی بیلیمیز ؛ دها دوغروسای ایلکمزای تشکیل ایدن

خصلتلىرىمزدن اكمهمى اولان دىنمىزك بعض نقطه لىرىنى يا كلش تفسير ايدرك بوعرض ايتديكم خطايه دوشىز ؛ يعنى چوجغمىز خسته اولديغى وياخود اولديكى زمان بونلرى اللهدين تلقي ايدرك صبور ومتوكل بوفلا كته قاتلانيرىز . حق دها ايلرى كيدرك خسته بر قوش كوندردك ، بر ملك كوندردك كى تسكلىر بيله بولورىز . توكلك بر چوقلىرى اىي اوله بيلير ؛ بونلر ده نته كيم اولسي مجبورى اولان شو وقايى شو توكلنه تسلى بولا بيلمك بويوك بر سعادت اولابيلير . لكن نسللك آزمىسندن عبارت برتيجه وىرن شو ذهنيك ارالاسى جمعيت ايجون دها بويوك بر سعادت تشكيل ايدى چكى طيعيدر . اجباب وفات آراسنده والده سوتندن محروميت برنجى درجه ده كورولور ايسه بزم مملكتده كى بونقطه يى او قدر حائر اهميت بولمايورم .

بزده فى الحقيقه انهلرك چوغى چوجقلىرىنه مملرىنى ويريرلر . يعنى چوجق وفياتك اك بويوك عددنى تشكيل ايدن مملرلك بزده نسيبة آزدر ؛ كندى طوتديغم استانسيتقلىره استناداً سويليه بيليرم كه بزده چوجقلىرك يوزده بتمش بشى آنه نيك مملسى هيج اولمازسه آلى آيه قدر امرلر . وكريده قالانلرك بشده بر قسمى ده سوت ننه يه امديرلرلر . يالكنز يوزده يكرمى چوجق اينك سوتى ايجمك واونك قضاالىرىنه معروض قالمق فلا كنده درلر . بورقم اوروپالى عالهلرك كيلره نسبتله پك پارلاقدر . لكن ...

بولكن اداتى براز نظردقتى جلبه واسطه اولمق اوزره اوراده براقه رق يكى بر سطره . كچديكمه سبب شهراماننك استانبولده كى استايتستيقلىرىدر . بو استايتستيقلىر ديورلر كه : استانبولده قادين واراك وفياتى هر ياشده وهر ملتده بريرينه مساويدر ، يعنى روم ، ارمنى ، يهودى ، اجنبى آراسنده هر هانكى ياشده اولورسه اولسون قاچ قادين وفات ايدرسه او قدرده اراك وفات ايدر . مسلمانلرده دخى بر ياشندن اون بش ياشنه و ۳۰ ياشندن ۸۰ ياشنه قدر هر سنده كى وفيات قادين واراكده مساوى ايسه ده اون ياشندن اوتوز ياشنه قدر كى ساحده مسلمان قادينى مسلمان ار ككندن اين دفعه فضله وفيات ويرير بوقرق غير مسلملرده يوقدر .

يعنى اون بش ياشندن اوتوز ياشنه قدر اولان زمان ايسه كنج قيزك اولنوب چوجق دوغوردىق وچوجغمه ممل ويرديكى اك فعال زمانيدر . لكن ايشته اوفعالته مسلمان قادينك وجودى تحمل ايدى مملور ، وكننده موجود اولان وركى ممالديريور . موجود اولان ديورم ، حقيقه ورم ظن ايتديكمزدن پك فضله اوله رق وجودلرى استيلايدرسه ده

«مقاومت بدنيه اون ا کثرتله بوغار . مقاومت بدنيه ، ديورم ؛ يا وقسه ، يا خود آزاليرسه ايشته اووقت بزم مسلمان قادينلري کي مغلوب اولور .

«به دن مغلوب اولويور ؟ اوني بزم عادات و غنا مزده کنج قيزه ، يا خود کنج قادينه ياپديغمز معامله لرده آراملي يز . اوني باشقه . بر زمان مطالعه ايدرز . يالکيز بوراده شايان اهميت اولان نقطه يوزده يتمش اشنگ مه امدکري سويديکم چو جقلرک بر چو قلري ده ايشته بوزواللي آنه جقلرک مه لريني اميورلر . يعني المزه کچدکجه هان کسدير مه يه او غراشديغمز مه لر . ديمک که اوراده کي کارلي ظن ايتديکمز مسئله بيله زيان مسئله سي اولويور .

«اون دن صکره کن دورده يعني بو صورتله آنه سنک خسته لغني ياقالا مايوب ، معدده وباغ صاق خسته قلري دوريني ده اشيران چو جقلرده امراض ساريه ويا خود عاديه اولوم سيلريني تشکيل ايدرلر . فرضا قزل ، قزاق ، ديفته ري کي خسته قلرده جهل مناسبتيله بو قايه سزلکر ، خسته لشمش ايسه چو جني الله امانت ايديشلر ، حق ، بردو قوزده مراجعت ايدرجک يرده قوشو قادينک ، يا خود قورشون دو کوچنک مه ارتلرينه مراجعتلر غنه ايجاباتي ، جهل محصولي اولمقايه برابر چو جغه ده ضمناً عدم محبت دلالت ايتزمي ؟ يا خود فضايه توکل معناي ويرلمزمي ؟ بولا قيدي يده غنه ديسه ک بيله حقسز بر غنه اولديني حقيقدر .

«نا نا چو جق محبت بر درجه يه قدر غنه حکايه سي اولديني کي بو درجه يه قدر تعلم حکايه سيدر . فکر آيوکسلن کتله لر چو جقلرينه ده ازياده مربوطيت کوستريرلر . حالبوکه کويلي بو يومش چو جغني سور . لکن کوچک ايکن جنت قوشي تلقی ايتمکدن غنه ايجابي کنديني آلاماز .

«وابوينک بولا قيدي سي حکومتلري ده لا قيد اولمغه سوق ايدن عامللردن اولمشدر ؛ چونکه حالا مملکت مزمده سوت مسئله سي بر انضباط ، بر قانون ايله تقييد ايديله رک خلقه او جوز وصا غلام سوت ويرلمسي تحت تأمينه آله مامشدر . حالا ابوينک لا قيدي سنه ضميمه اولان چو جقلرک فلا کتلرينک بر مهم عنصري اولان ورسماً متطبب اولديني حاله هيچ او صورتله حکومتدن معامله کورمه ين دالاجي ، قيربا جي ، کلينجکجي ، قورشو جي والحاصل اوقويوجي صنعتيله شفا صانان کرو هک فعاليتنه سد چکيلمه مش ، بالعکس رسماً حيققيجي اعلانلري کوزلريمز اوکنده ديره ملکده دکيدر ؟

«بوتون بومضر غنه لر نه ايله ازاله ايدم بيليرز ؟ بوکا ويريله جک جواب بر تک کله در :

مکتب و تحصیل . مع مافیه اونک نتیجه لرینه انتظاراً کویلی یی و خلقتک صافدل کروهندم
قناعتلر حصوله کتیره بیله جک بر واسطه ده کویلره کیدن واعظ خواجه لر در که جمعیت و حکومت
اونلری کوزلجه ایقاظ و تربیه ایدرسه کویلیده یکی بر طاقم حسلر او یاندر ته بیلیر .
دوقتور مدرس قمری راش

تاریخی :

موصلده سلچوقی والیلری

۱

کربوغا

تورکمنلر اورتی آسیان چیقوب غرب طرفلرینه بالخاصه ایرانه ، عراقه ، قافقاسیلا
و آنادولویه مهاجرت ایتدکلری ائنده الجزیره و موصل حوالیسینده اشغال ایتشلردی .
تورکمن مهاجرتنه استناد ایدرک دولت تأسیس ایدن سلچوقی عائله سی پک جزئی بر زمان
ظرفنده بوتون آسیایه حاکم اولمشدی . سلطان ملکشاھ چیندن عدنه و استانبول بوغازینه
قادر اولان مملک واسعه سی اؤن ایکی ولایته تقسیم ایلشدی . هر بری بیوک برر قرالغی
آکدیران بو ولایتلره یا خاندان آل سلچوقدن بر شهزاده والی کوندربیلیر ، یا خودده
بیوک اولوس و بوی بکلرندن اولوبده خاقان اعظمک اعتمادنی قازانمش اولان بر ذات تعیین
اولوردی . ایشته موصل (الجزیره) دنیلن بیوک بر ولایتک مرکزی بولنیور و اوزمان
هر بری برر بیوک شهر اولان جزیره بن عمر ، منصیین ، اربیل شهرلری بومرکزه تابع
اولیوردی . بوندن ماعدا شهر زور ، حکاری و رجه حوالیسینده بو ولایته ملحق بولنمقده
ایدیلر . هر ولایته طرف خاقانین والیلر کوندرملک معتاد ایکن الجزیره ولایتی کافی السابق
(عقیل) خاندانی یدنده ایقا قلمشدی .

سلطان اعظم ملکشاھ وفات ایتدیکی وقت بو طرفدن اونک اوغوللری ، دیگر طرفدن
سلطان و یا مملک عنوانیه برر ولایت والیسی اولان دیگر سلچوقی پرنسلی سلطان اعظم
اوله بیلیمک و دارالحلافده ناملرینه خطبه او قوده بیلیمک اوزره مجازلهیه کیریشیورلردی .